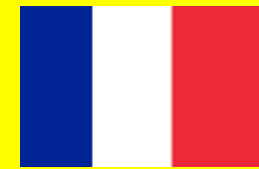

Prva svetovna vojna na Jadranskem morju 1914. – 1918. leta

Strateško ozadje prve svetovne vojne

- tekmovanje med velikimi silami in nanizanka 6 lokalnih vojn na prelomu 19. in 20. stoletja -

- 1879. – zveza Nemčije (F) in AO (R)
- **1882. – Trojna zveza – priključitev Italije (F) Nemčiji in AO**
- **1894/5 – kitajsko-japonska vojna** ←
- 1898. – špansko-ameriška vojna – Monrojeva doktrina
- 1899./1902. – burska vojna – bokserska vstaja (1899.) in PKO
- pomorsko tekmovanje Nemčija – V. Britanija
- **1903. – majski prevrat v Srbiji in njegove posledice v zunanji politiki**
- **1904. – Entente Cordiale – (ne)dokončana polarizacija**
- 1904./5 – rusko-japonska vojna ←
- 1905./6. – prva maroška kriza – Algesiras
- 1908. – AO anektira BiH – PKO Kreta – Mladoturki 1908
- 1911. – druga maroška kriza – Agadir
- 1911. – **italijansko – turška vojna** ←
- 1911./12. – **prva in druga balkanska vojna – blokada obale**
- 1914. – Sarajevski atentat in izbruh prve svetovne vojne

operacije na morju

revolucije v Rusiji in Turčiji

boj za nove kolonije

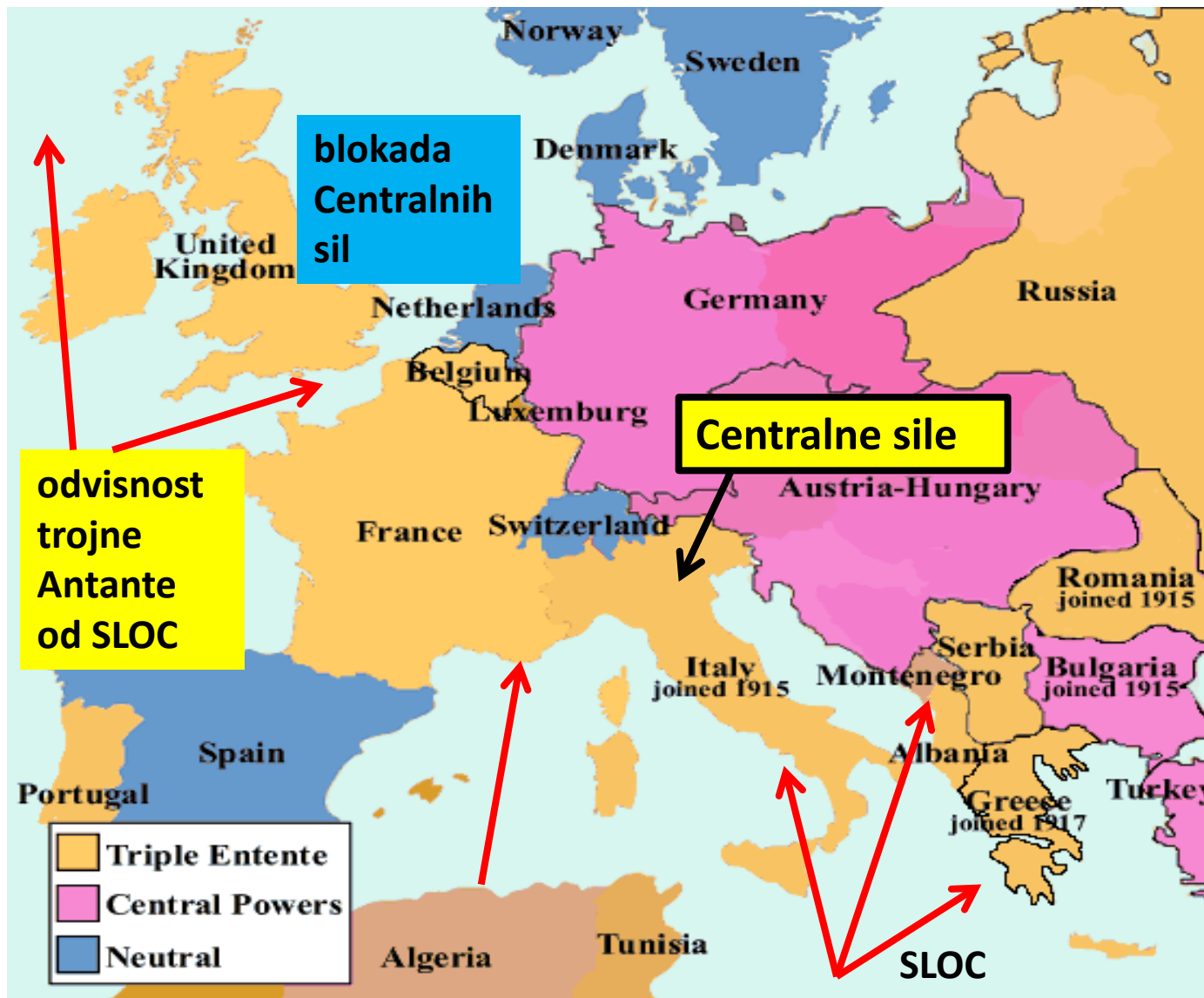
Centralne sile (Trojno zavezništvo)

VS

Trojna Antanta

Politično-vojaška polarizacija v Evropi 1914. leta

Glavna fronta:

vzhodna fronta
(N+AO) vs R

zahodna fronta:

(F+UK) vs N

stranske fronte:

kavkaška fronta:

R vs T

balkanska fronta:

AO vs (S+Čg)

Srednji vzhod

glavno pomorsko

vojskovališče:

Severno morje –
Atlantik

stranska: Baltik,

Črno morje,

Jadran,

Sredozemsko

morje

Odmevi na polarizacijo v medijih ?

Relativna rast obrambnih izdatkov evropskih velesil od 1890. do 1913. leta

		rang		rang
• Velika Britanija	+ 117%	4	• 430.000 vojakov	5
• Francija	+ 92%	3	• 970.000	2
• Rusija	+ 19%	5	• 1500000	1
• Nemčija	+158%	2	• 760000	3
• Avstro-				
• Ogrska	+ 160%	1	• 480000	4

Dejavniki, ki so do začetka 1. SV vplivali na razvoj vojnih mornaric in na „oborožitveno tekmo na morju“

- **Mahanova oceanska merkantilistična doktrina kot antiteza Mackinderove kontinentalne doktrine**
- **„morje proti kopnemu“**
- **doktrina Jeune école**
- **napredek na področju znanosti in tehnologije - LPS**
- **parniki zamenjajo jadrnice**
- **industrijska revolucija – AO 4. na svetu str. industrija**
- **razvoj železniškega omrežja in kablskih zvez**
- **porast mednarodne trgovine in večanje vloge pomorskih in rečnih komunikacij (Sueški kanal, Panamski kanal)**
- **izkušnje pridobljene z uporabo oboroženih sil v lokalnih in „ekspedicijskih“ vojnah**
- **tekmovanje „granata vs oklep“, izum podvodnega orožja, podmornic in zrakoplovov**

Pomorsko (ne)ravnotežje na Jadranu

- AO admiral Maximilian Daublebsky von Sterneck – roj. v Celovcu (1829-1897) – Polarna ekspedicija – Franc - Jožefova zemlja (1872/3)
- po formiranju Dvojne monarhije – glavni (re)organizator moderne mornarice – „mobilna linija pomorske obrambe“ – Jeune école (doktrina šibkejših na morju - LPS vs capital ship)
- admirali Hermann von Spaun in grof Rudolf Montecuccoli v začetku 20. stoletja – vpliv A.T. Mahana: AO mornarica 7. svetu (po zlomu ruske flote v Cušimi) – Anton Haus 1913-17
- pomorska diplomacija – gunboat diplomacy – mehiška ekspedicija
- zaradi kopenskega lobija delež v obrambnem proračunu od 7,7% (1866) do 15,7% (1904)
- podpora Franca Ferdinanda floti – rast GDP +1,76%/letno
- 1899. – za AO VM 70 milijonov kron, kar je 5 x manj od italijanskega proračuna, po 1911. – 200 milijonov kron
- Italija:
- po avstrijsko-prusko-italijanski vojni je glavna pomorska baza Italije na Jadranu v Benetkah
- kolonialne vojne zblížajo Italijo z AO in Nemčijo – Trojna zveza
- glavni sovražnik Italije – Francija, pozneje tudi Britanija
- italijanska trgovska flota 1877. – tretja na svetu
- trenja v vodstvu vojne mornarice:
- prevlada oprezni NAŠ admiral Paolo Thaon di Revel nad impulzivnim pov. flote Duco degli Abruzzi
- delitev flote na eskadre v robnih morjih – „braniti vse – pomeni isto kot „odbriniti nič“

„Očetje“ sodobne AO vojne mornarice

mariborčan Wilhelm von Tegetthoff (1827-1871) *

Maribor
poveljnik
avstrijske vojne
mornarice 1865-
1871

v Viški bitki je
številčno, ognjeno
in oklepno
inferiornost flote
nadomestil z
manevrom in
bojem iz bližine
ter udari s
kljunom

celovčan Maximilian Dautlebsky von Sterneck (*1829. **Celovec** – 1897.) – med Viško bitko poveljnik poveljniške ladje Erzerzog Ferdinand Max – z udarom kljuna potopi poveljniško ladko Re d'Italia

kot poveljnik mornarice (1883-1897) in vizionar si po Tegetthoffu prizadeva okrepiti obalno obrambo pomorskih baz (Pula, Boka, Šibenik) in floto torpedovk – goreč pristaš Jeune école – stalno v sporu z generali (morje proti kopnemu)

Celovčan von Sterneck iz družine češkega rodu

- zavedal se je trenj med ogrskim in avstrijskim parlamentom pri financiranju AO VM
- ker v AO ni denarja za težke art. oklepnice (capital ships), rešitev problema obrambe obale vidi **v močni floti lahkih pomorskih sil**, -
- doktrina obrambe obale s težiščem na podvodnem orožju in množičnih napadih hitrih majhnih torpedovk - v razmerah slabe vidljivosti - na kapitalne ladje nasprotnika
- sledi tradiciji Mariborčana admirala Tegethoffa

„Stara šola“ proti „Mladi šoli“

- „Stara šola“ aksiomatsko izhaja iz tega, da odločitev v vojni na morju prinaša – „viteški“ art. dvoboj med glavninami oklepnic
- paradigme:
- Nelsonova bitka pri Trafalgaru
- bitka pri Cušimi
- „Mlada šola“ aksiomatsko izhaja iz nove tehnologije podvodnega orožja (torpedi + mine) in prednosti, ki jo daje ureditev obalnega minsko-art. položaja
- v Viški bitki (1866.) udar s kljunom na poveljniško ladjo odloči zmago
- sedanja doktrina „Net Centric Warfare“ ?

Enotnost zahodnih sil v zapiranju koridorja Rusije (via Srbija in Črna gora) do Jadrana

1912. leta - po zmagovito končanih balkanskih vojnah delitev Kosova in severne Albanije - Črna gora zasede „osvobojeni Skadar“ in Srbija „osvobojeni Drač“

1913. leta odgovor zahodnih sil : flotna demonstracija v južnem Jadranu in razglasitev „neodvisne Albanije“ - prisilitev Srbije in Črne gore na umik iz Albanije

Monfalcone in Trst – slovenska

obala „zibelka avstro-ogrske flote“

– Drang nach Osten

- povezanost Trsta (230.000 prebivalcev – 1910. leta) z jeklarnami v notranjosti, z Južno progo 1857. leta - Stabilimento Technico Triestino (1857. leta)
- razcvet ladjedelništva – 5 navozov – suhi dok (350 ft) – plavajoči dok (400 ft)
- od 1887. do 1916. leta je od 22 zgrajenih in načrtovanih, a nedokončanih bojnih ladij, bilo 15 zgrajenih v ladjedelnici v Trstu, oz. 68 %, LPS v CNT Monfalcone
- med vojno je STT preimenovan v Austriawerft
- gradnja bojne ladje: 5 let
- večina ladjedelniške NKV delovne sile iz zaledja - Slovenci
- šele z vstopom Italije v vojno se delovna sila in zmogljivosti evakuirajo, težišče gradnje in popravil ladij se premakne v arzenal Pulj in v ladjedelnico Danubius Reka

% delež nacij v prebivalstvu AO (1910. leta):

- Avstrijci 23,5%
- Madžari 19,1 %
- Čehoslovaki 16,5%
- Srbo-Hrvati 10,5%
- Poljaki 10%
- Ukrajinci 8%
- Romuni 6,5%
- Slovenci 2,5%
- drugi 3,4 % (Italijani, Židje, etc)
- **nadpovprečen delež Slovencev med častniki in moštvom !**

% delež nacij v AO floti 1910. leta:

	oficirji	moštvo
• <u>Avstrijci</u>	<u>51</u>	<u>24,5</u>
• Madžari	12,9	12,6 topničarji
• ČS	9,2	9,5 strojniki, električarji
• Poljaki	2,8	1,0
• <u>Slovenci</u>	<u>4,2</u>	<u>3,6 zveza, brodarstvo</u>
• SH	9,8	29,8 palubne dolžnosti (34%?)
• Italijani	9,8	18,3

Pomorščaki iz Slovenije na vodilnih položajih avstro-ogrsko mornarice

tolminčan
Anton Haus
(1851. - Tolmin -
1917. Pulj),
poveljnik vojne
mornarice od
1913. do 1917.
leta - pisec
Osnov
oceanografije -
tvorec doktrine
sinteze „**fleet**
in being“ z
glavnino flote in
aktivnega
delovanja z LPS

edini veliki
admiral Avstro-
Ogrske !

- kontra-admirali rojeni na ozemlju današnje Slovenije:
- Paul Pachner – pov. K Zente - MB
- Konstantin Radey – MB
- Millenkovitch – pov. K Novara – S. Konjice
- Anton von Triulzi – CE – pov. MVA
- Metod Koch – KR – pov. baze Pulj
- vice-admiral Seidensacher

utemeljitelj aksioma „napad je najboljša obramba“ pov. VM Wilhelm von Tegetthoff - roj. v MB –

10 let pov. VM vice-admiral Maximilian Daublebski von Sterneck – roj. v Celovcu

AO vojni minister feld-maršal Alexander von Krobatin (1849.-1933.)

- Čeh ali Slovenec ?
dolgoletni sodelavec NGŠ Konrada von
Hetzendorfa in pristaš vojne opcije, ki se je dolga
leta prizadevala za vojno proti Srbiji, da bi se s
tem odstranilo grožnjo za povezovanje avstrijskih
južnih Slovanov v enotno državo s Srbijo
- od 1912. do Konradove zamenjave 1917. leta
K.u.K. vojni minister
- prizadeval se je povečati vojno proizvodnjo
industrije in poljedelstva, kar je bilo zelo
težko zaradi splošne mobilizacije
- do vstopa Romunije v vojno se je uspešno
opiral na uvoz iz Romunije
- po zamenjavi Konrada je
postavljen za poveljnika Tirolske fronte (10.
in 11. armada)

Admirali rojeni na slovenskem ozemlju AO

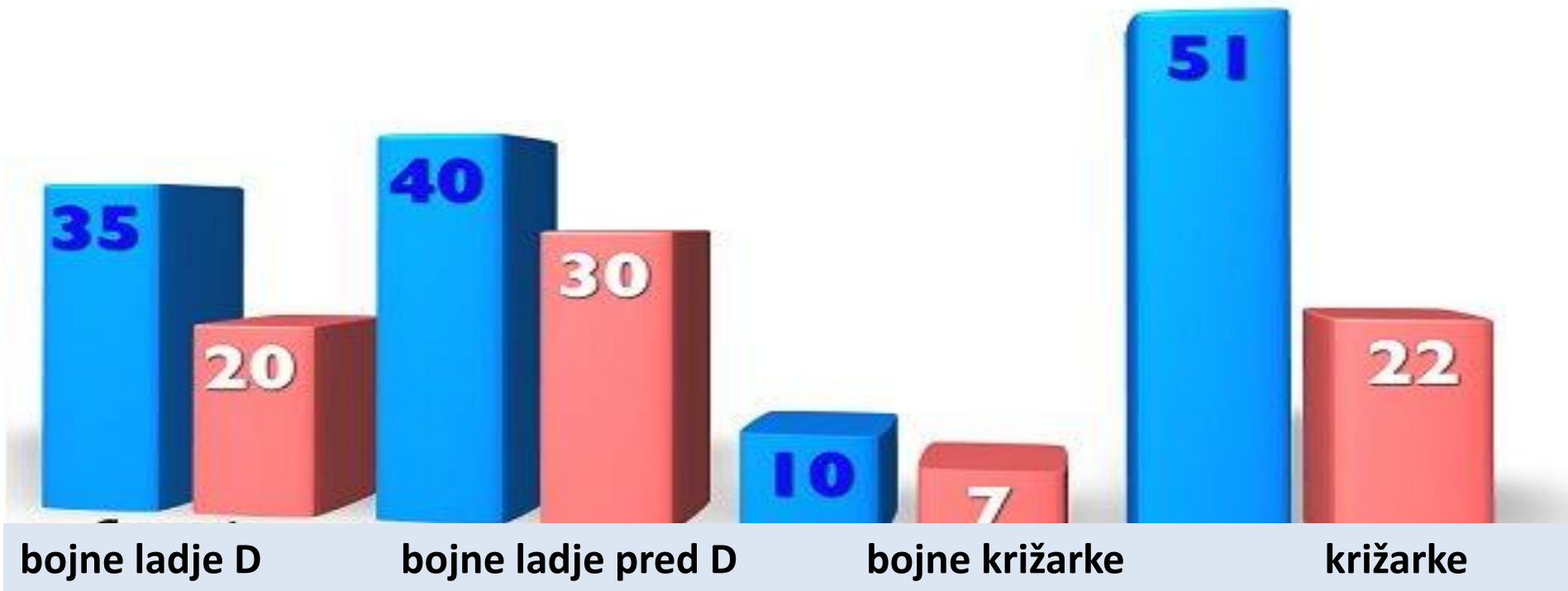
- Balzar Otto – kontra-admiral – Lj
- Bridiga Karel – kontra-admiral – Go
- Buchta Heinrich – Kormin – vice-admiral
- Kacin Oskar – Trst- kontra-admiral
- Denning Heinrich – Trst – kontra-admiral
- Faynec Heinrich – Trst – kontra-admiral
- Hauser Maximus – Gradec – kontra-admiral
- Heinz Marij in Franz – Lj – oba kontra-admirala
- Kasner Maximilian – Lj – kontra-admiral
- Kern Karel – častni admiral - Trst
- Zajc Heinrich – Ce – kontra-admiral
- Ziegler – Pozza Lucian – Ce – vice-admiral
- Wilfan Alfonz – Škofja loka – kontra-admiral
- Wiplinger Anton – Gradec – kontra-admiral
- Milič Johann in Novak Johann – oba mornariška generalna komisarja
- Pachner Pavel – Mb – kontra-admiral
- Pinter Maksilian - Gradec – kontra-admiral
- Pogatschnigg Rihard – častni admiral – torpedist - Trst
- Praprotnik Alojz – Bovec – kontra-admiral
- Račič Anton – Lj – kontra-admiral
- Rodiger Emil – Trst – kontra-admiral
- Schaffer Karel – Sežana – kontra-admiral
- Žonta Karel – Celovec – kontra-admiral
- Šušteršič Vekoslav – Ribnica – kontra-admiral
- Schwartzl Kamilo – Lj – kontra-admiral
- Teuschl Kamilio – Trst – kontra-admiral
- Vončina Vitus – Vojsko – kontra-admiral
- Wissiak Alfonz in Julij – Postojna – oba - kontraadmirala

Razmerje sil na morju med glavnimi protagonisti tekme v gradnji bojnih ladij

- tekma v gradnji bojnih ladij med UK in Nemčijo se začne 1906. leta
- paradigma „dreadnought“ – 17900 ton 10 topov x 305 mm
- oklep 280 mm – 21,6 kn

	UK	Nemčija
• 1906	1	0
• 1907	3	0
• 1908	2	4
• 1909	2	3
• 1910	3	1
• 1911	5	3
• 1912	3	2
• 1913	7	3
• 1914	3	1
• <u>vsega</u>	<u>29</u>	<u>17</u>

Začetno strateško razmerje sil izraženo s številom posameznih vrst vojnih ladij

■ Velika Britanija ■ Nemčija

Trend tonaže
bojnih flot

1880. leta – 650.000 ton vs 88000 ton
1910. leta – 2174000 ton vs 964000 ton

Premoč Antante na morju

- splošna premoč:
- 2 x v številu bojnih ladij
- 2,5 x v številu bojnih križark
- 2,5 x v številu križark
- 2,5 x v številu rušilcev
- 3 x v številu podmornic
- poleg tega ima Antanta razvejan sistem baziranja in zvez na vseh morjih in oceanih
- šibka stran Antante – razvejan sistem pomorskih komunikacij, ki se jih ne da braniti drugače kot s konvoiranjem, ki narekuje veliko porabo eskortnih ladij
- Ahilovo peto lahko izrabiti nasprotnik za napade LPS na SLOC
- začetno razmerje sil na Sredozemlju
	F+UK	N+AO
• „D“	5	7
• pred „D“	11	12
• BK	11	10
• K	4	7
- izenačeno začetno razmerje sil v Sredozemlju !
- nevtralna Italija 1914. leta čaka na razplet dogodkov:
- „D“ - 4
- BK - 4
- pred „D“ - 4
- K - 7
- IVM – „utež, ki bi lahko spremenila razmerje sil v Sredozemlju“

Začetna strateška delitev vlog znotraj obeh vojaških zvez

- **Velika Britanija prevzame blokado severnega krila Centralnih sil, s težiščem na Severnem morju ter zavarovanje SLOC na vseh oceanih**
 - **Francija prevzame v Sredozemlju zavarovanje SLOC z sev. Afriko, delno tudi v kanalu La Manche in blokado flot južnega krila Centralnih sil (AO+Italija+Turčija)**
 - **Rusija prevzame obalno obrambo v Črnem in Baltiškem morju**
 - **Italija previdno išče ozemeljske kompenzacije na vzhodni obali Jadrana in na Balkanu za vstop v vojno pri obeh vojaških zvezah – „sacro egoismo“**
- **Nemčija izvaja obrambo severnega krila Centralnih sil, z glavnino flote izvaja koncept „fleet in being“ (Tirpitz – „ideja rizika“), z LPS razglasi blokado Britanije - napada SLOC UK in Francije ter napada na rusko obalo v robnih morjih (BM, ČM)**
 - **AO (+ Italija?) brani obale v robnih morjih, podpirata KOV na južnem krilu in napadata antantne SLOC v Sredozemskem morju**
 - **Turčija blokira morske ožine**
 - **preboj Goebena in Breslau iz Pulja v zah. Mediteran in potem v Carigrad ter vstop Turčije v vojno na strani Centralnih sil**

Pregled asimetričnih začetnih načrtov operacij na glavnem bojišču vojskovališča

- **Velika Britanija – z blokado obramba obale (desant?) od naletov nemške flote in vseh oceanskih SLOC + La Manche**
 - **načrt „generalne bitke“ v Severnem morju s katero bi se z enim udarom uničilo glavnino nemške flote**
 - **sledi – podpora KOV + amfibijske operacije**
 - **podcenjevanje vloge LPS in podvodnega orožja**
- **Nemčija – obramba obale od naletov britanske flote in čakanje ugodnega trenutka za na generalno bitko z glavnino sovražnikove flote v vodah Helgolandskega zaliva, na vnaprej pripravljenem bojišču – vloga LPS, OA + minskih ovir**
 - **ustvarjanje ugodnih razmer za generalno bitko z „gverilo“ (proti SLOC) na oceanih, da bi se odvleklo - razpršilo del britanske glavnine iz Severnega morja in tako olajšalo glavnini nalogo v Severnem morju**

Izvedba načrtov na glavnem bojišču

- 7 nemških neuspešnih poskusov, da z bombardiranjem obale UK navlečejo Grand Fleet v „helgolandsko past“ v 1914. in 1915. letu
- „uspeh vojne križark“ z eskadrami na Daljnem vzhodu, samostojnimi križarkami na Atlantiku in 14 pomožnimi križarkami – „Etappendienst“
- Coronel in Falkland
- potopljeno 665.000 BRT – samo 0,56% od celotnega prometa
- aktiviranje LPS v „mali vojni na morju“
- prevlada podmorniške doktrine že v 1915. letu – podmorniška blokada Velike Britanije in Francije – oceani kot manevrska cona – merilo: potopiti večjo tonažo kot jo ladjedelnice lahko izgradijo (ocena:..... „600.000 potopljenih ton/mesečno v 5-6 mesecih zagotavlja zmago“ ?)
- 1917.- „neomejena vojna“ in vstop ZDA v vojno 6.4.1917. leta
- podmornice potopijo 43% od vseh ladij
- potopljeno 178 podmornic
- [MOE: 71482 BRT/potopljena podmornica](#)
- uspešna britanska blokada nemške obale proti Floti odprtega morja in Dovrska baraža proti podmornicam
- 31.05/1.6.1916. leta – končno bitka med glavninami flot pri Jyllandu, ki ne pripelje do odločitve – do doseganja premoči na morju
- obe glavnini ostaneta v bazah
- težišče vojne je preneseno na oceanske SLOC, glavna sila postanejo podmornice in LPS („minska vojna“ v ozkih morjih)
- **potopljena tonaža – „ekonomske vojna“:**
- **1914. – 270.869 BRT**
- **1915. – 1082041**
- **1916. – 1708482**
- **1917. – 5018568**
- **1918. – 2356619**
- **vsega : 10436579 (z nevtralci 12723841 BRT)**
- memento: podmornice pritegnejo za obrambo: 5000 ladij in 2500 letal, oboroženo 4000 trg. ladij - proti 13000 podmorničarjem se bori 50.000 ljudi – ogromni izdatki

Načrti operacij na stranskem vojskovališču – v Sredozemlju in na Jadranu

- Antantin neuspešen poskus izločanja Turčije in Bolgarije iz vojne z Galipolsko amfibijsko operacijo v 1915. letu
- cilj: z zasedbo Carigrada presekati Turčijo na dva dela in prisiliti na vdajo turške sile na Kavkazu, v Palestini in v Mezopotamiji
- s silami Antante vdor v južno Evropo
- po neuspehu v Galipoliju – prenos udara na zahod in jugo-vzhod - s svežimi italijanskimi in romunskimi silami 1915. leta vdor v Panonsko nižino in se tam združiti z rusko vojsko, ki bi tja prodrla prek Karpatov
- obenem z ofenzivo na zahodni fronti prodor v Nemčijo
- neuspeh Antante na vseh frontah

Razmerje sil na Jadranu 1914. leta

- neznatna količinska prednost Centralnih sil (Italija?),
kakovostna izenačenost bojnih ladij obeh strani

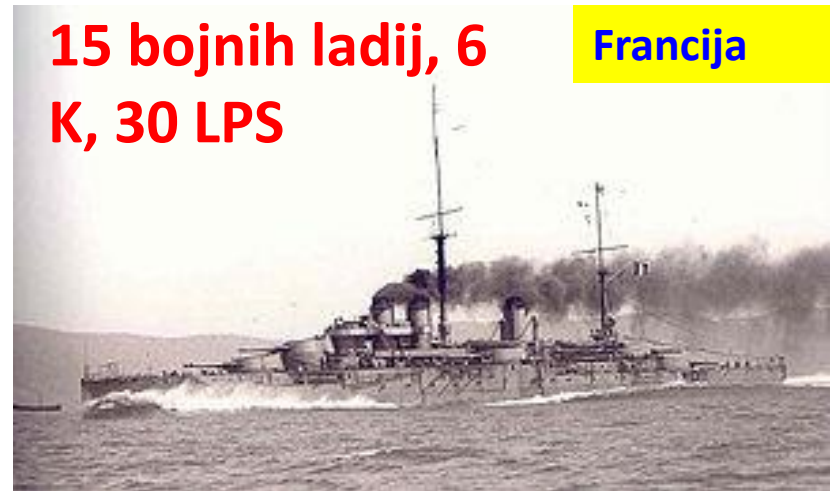
- 152 x 27 x 8,9 m

13 (4 D) bojnih ladij,
4 obalne oklepnice, 3 OK, 6 LK, 30 R, 36 torpedovk, 6 Pd

bojna ladja razreda Tegethoff
21600 ton – 2000 ton premoga
20 vozlov – 4200 Nm/10 vozlov
12 topov x 305 mm
12 topov 150 mm + 4 TA
oklep 50 mm – 260 mm
posadka: 1000 mož

- 160 x 27 x 9 m

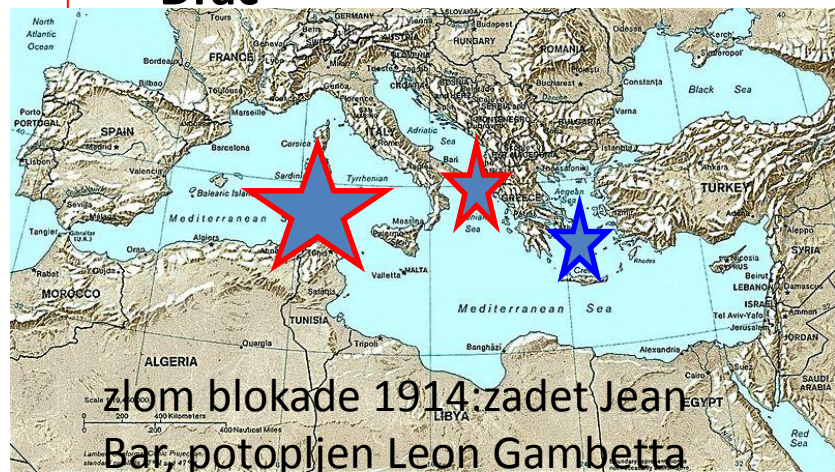
15 bojnih ladij, 6 K, 30 LPS

bojna ladja Jean Bar
25597 ton
21 vozlov – 4200 Nm/10 vozlov
12 topov 305 mm
22 topov 138 mm + 4 TA
oklep: 250-290 mm
posadka: 1115-1187 mož
v razrez: 1956. leta

Začetni načrti vojskujočih se strani na Jadranu v 1914. letu

- glavne flotne sile UK izvajajo blokado nemške flote v Severnem morju
- Francija ima nalogo, da zavaruje mobilizacijske prevoze iz Afrike v metropolo in blokira AO floto v Jadranu ter turško floto v Marmornem morju
- zavarovanje SLOC s Črno goro, ki rabi pomoč (Bar 8 KON), pozneje Drač

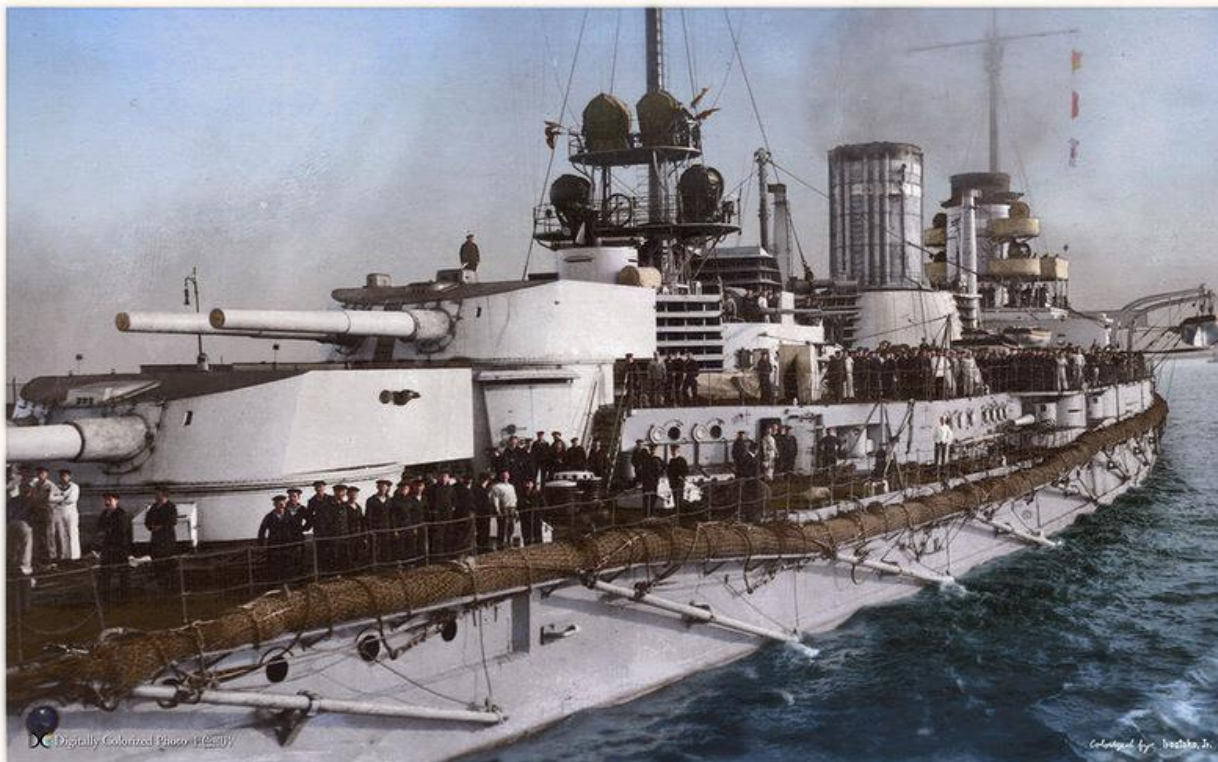
- AO mornarica izvaja obrambo obale (miniranje vstopov v „dalmatinski hodnik“) in obrambo mobilizacijskih prevozov na morju – MP brani AO
- okrepitev obalne obrambe Pulja (PDO), Šibenika in Boke (Lovčen)
- čakanje na odločitev Italije o vstopu v vojno
- zavarovanje preboja nemške Sredozemske eskadre iz Jadranskega morja v zahodno Sredozemlje ter od tod v Carigrad
- blokada črnogorske obale – MP Bar + letalski napadi
- odločilna vloga admirala Hausa v zavrnitvi nemškega predloga za preboj AO-flote v Črno morje

zlom blokade 1914: zadet Jean Bar, potopljen Leon Gambetta

razvlečenost francoske flote na divergentne smeri in oddaljena baza na Malti omogoča 1-2 dni; Krf – grški, desant v Boko ali na Vis ? ^{d26}

Nemška moderna bojna križarka Goeben (1000 mož), ki je skupaj s križarko po vojni napovedi zapustila Pulj

Die Kaiserliche Marine Großer Kreuzer S.M.S. GOEBEN.

njena naloga je bila, da takoj napade počasne tovarne ladje, ki so prevažale iz Alžira kolonialne enote na Zahodno fronto

- polne zaloge goriva je vkrcala na Siciliji (Italija je bila še nevtralna) in nato bombardirala severnoafriške luke
- prebila se je do Turčije in potem do konca vojne delovala v Črnem morju

ker je Goeben imela hitrost 28,4 vozlov in doseg 4740 Nm/10 vozlov je niso mogle prestreči številčno močnejše, a počasne britanske in francoske ladje
– oborožena je bila z 10 topovi kalibra 280 mm, oklep je imela do 280 mm

Razmejitev operacijskih con flot Centralnih sil po Konvenciji iz (1900.) 1913. leta

ZONES OF RESPONSIBILITIES OF THE TRIPPLE ALLIANCE FLEETS, 1900 & 1913

pričakovanje, da bo Italija iz Libije in Sicilije presekala SLOC in da bo AO flota z nemško Sredozemsko eskadro razširila operacije v Črno morje ter podprla Turčijo

Polom francoskega načrta blokade AO flote v južnem Jadranu in abstinenca „čakajoče Italije“

- francoske ladijske skupine nimajo baze v bližini Črne gore ampak na oddaljeni Malti (Otranto-Malta 316 Nm !)
- v Baru – kjer se tovor počasi iztovarja - so ladje izpostavljene zračnim dnevnim in nočnim napadom (Boka-Bar samo 31 Nm)
- razminiranje pred luko zahteva veliko časa in močne sile
- bližina Boke omogoča AO VM hitro odkrivanje konvojev, nočno postavljanje minskih polj pred luko Bar in hitre posege ter umik AO LPS
- olajšanje nalog:
Črna gora nima obalne obrambe, ne postavlja MP
- majhne „dežurne“ AO sile (3-4 letala, 2-3 podmornice in do 2 stari oklepnici za podporo) težko poškodujejo bojno ladjo Jean Bart (U-12) in potopijo Leon Gambetta (U-5) pred Otrantom (684 žrtev)
- francoska blokadna linija je – da bi se izognili izgubam - vse bolj potisnjena proti jugu in je zato blokada postala neuspešna
- ideje francoskih admiralov o desantu na Boko zavrne poveljstvo KOV (ni sil - kriza na zahodni fronti)
- potopljene 2 fr. podmornice v poskusu preboja v Boko Kotorsko in Pulj
- AO sile aktivno delujejo vse do otoka Kefalonija v Jonskem morju
- razmere se spremenijo že 25. maja 1915. leta, z vstopom Italije v vojno (baza blokadnih sil postane Brindisi idr)

antantni konvoji za ČG so izpostavljeni vse večjim tveganjem, prav tako eskortne sile

Vstop Italije v vojno 23. maja 1915. leta in sprememba razmerja sil na Jadranu

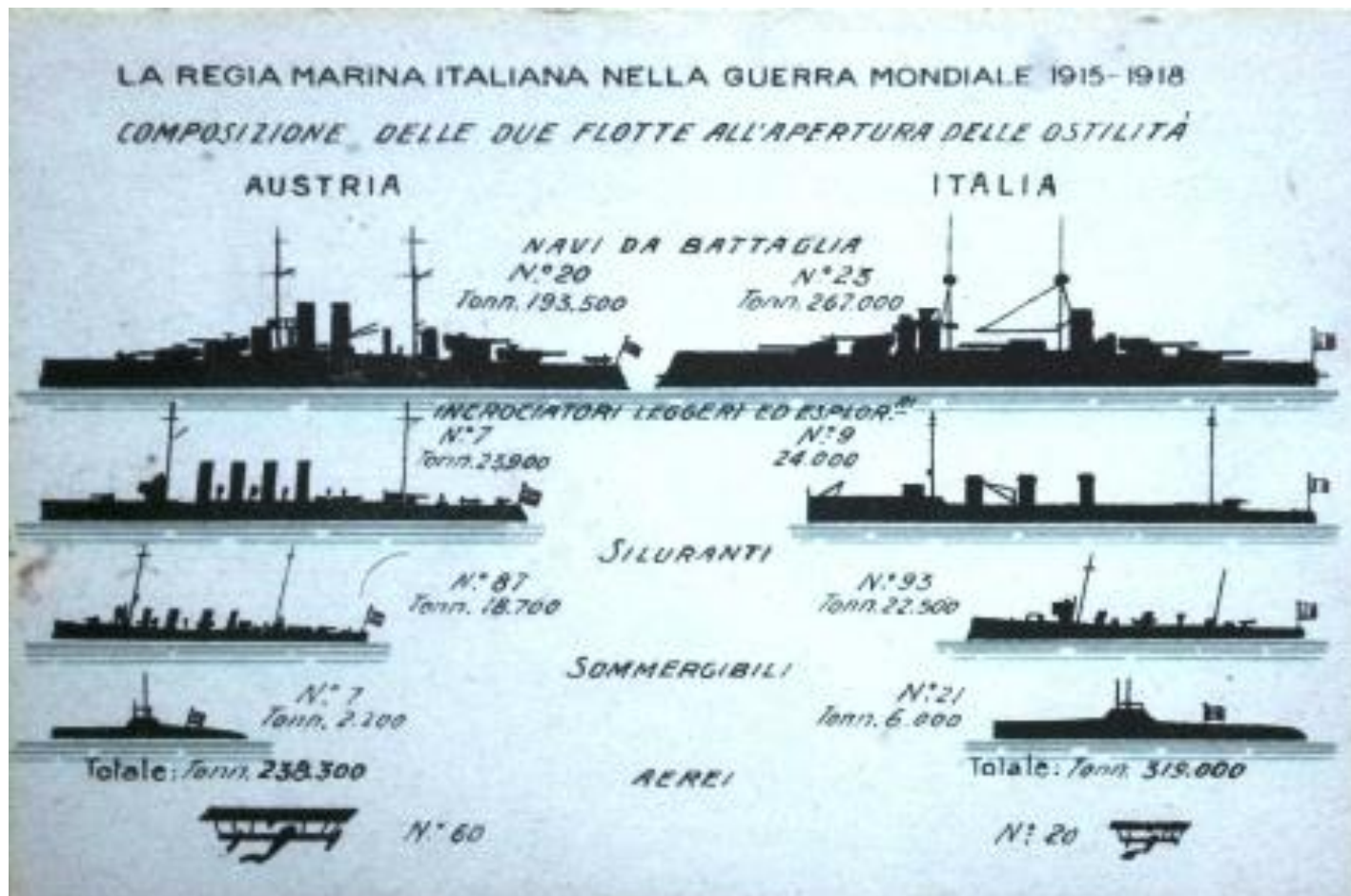
AO flota (KuK Kriegsmarine):

- 4 bojne ladje Dreadnought
- 9 bojnih ladij pred D
- 4 obalne oklepnice
- 3 oklepne križarke
- 6 lahkih križark vsega 218.000 ton
- 30 R
- 36 torpedovk
- 6 podmornic
- pozneje vključitev Sredozemskega divizionu nemških podmornic z bazami v Boki in Carigradu

- koalicijske britansko-francoske sile dobijo možnost baziranja v Tarantu, Brindiziju, Bariju, v južni Albaniji
- združene italijansko-francosko-britanske sile so trikrat močnejše od AO VM, a so razvlečene od Benetk do Otranta in Kefalonije, med njimi so trenja okoli poveljevanja, prioriternih nalog, logistike in zvez
- občutljive in ranljive SLOC
- polom desantne operacije v Dardanelah
- afirmacija LPS

na dan vstopa Italije vojno AO flota izpluje in 24. maja demonstrativno bombardira italijanske jadranske luke, baz, obalne inštalacije in železniške mreže

Začetno razmerje sil izraženo s tonažo (niso upoštevane francoske in britanske sile !)

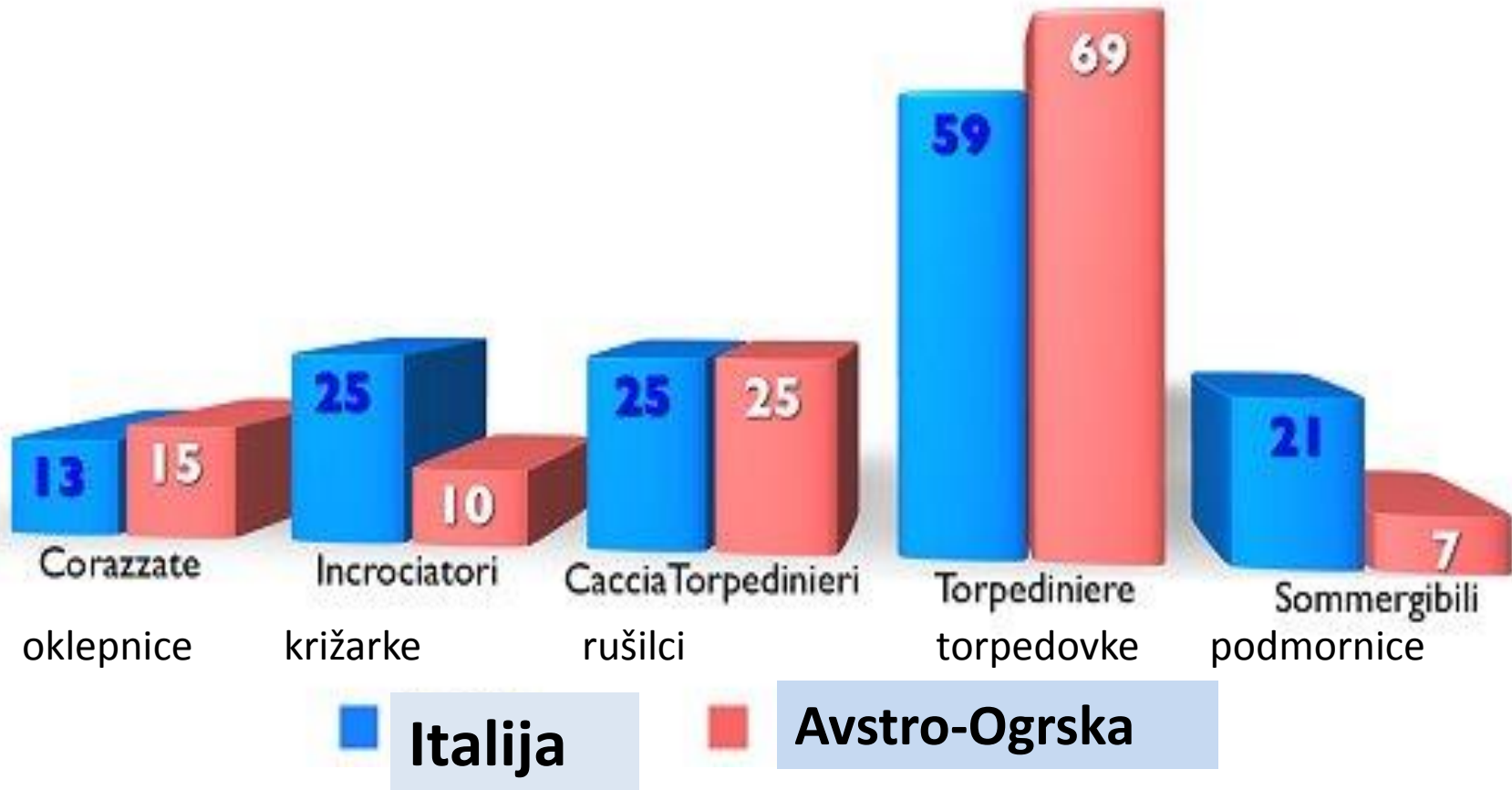
količnik tonaž
AO vs Italija
bojne ladje
0,73 : 1
križarke
1,07 : 1
rušilci in torpedovke
0,83 : 1
podmornice
0,36 : 1

vsega v skupni
tonaži
0,74 : 1

letala
3: 1

ni upoštevana nemška Sredozemska eskadra (via Carigrad – Dardanele) že 1914.
leta – italijanske ladjedelnice so v varni coni, AO ne

Začetno razmerje sil izraženo s številom posameznih vrst vojnih ladij

Splošno začetno razmerje sil med Antanto in Centralnimi silami v Sredozemlju

Država	bojne ladje D	bojne ladje do D	bojne križarke	K	R	Pd
Francija	4	17	-	12	41	15
V. Britanija	-	-	3	8	20	3
Italija	4	8	-	16	33	18
A0	3	9	-	10	16	6
Nemčija	-	-	1	1	-	pozneje gradnja v Puli in manever skozi Gibraltar

1914

(AO + Italija + Nemčija) vs (VB + Francija)

bojne ladje 24 vs 21

križarke 26 vs 23

1915 (prestop Italije v tabor Antante in novo razmerje sil)

bojne ladje D 8 vs 3 bojne križarke 3 vs 1 rušilci 94 vs 16

bojne ladje do D 25 vs 9 križarke 36 vs 10 podmornice 36 vs 6

približno razmerje 4 vs 1 v korist Antante

Primerjava konstrukcijskih posebnosti bojnih ladij AO in Italije (1915. leta)

- Avstro-Ogrska
 - konstruktor: ing. Siegfried Poppert
 - bojne ladje Teggethoff: 25638 KM - 12 kotlov - 4 osi z vijaki premera 2,75 m – 21 vozlov
 - 1870 ton premoga 4200 Nm /10 vozlov
 - Siemens-Martinov jeklo - cementirano jeklo
 - oklep: do 280 mm
 - protitorpedna pregrada samo 50 mm in le 2,45 (nem. 4,5) m od bočne oplate !
 - močni reflektorji
 - kaj je bolje 4 kupole x 3 cevi ali 6 x 2 cevi? originalna konstrukcija – prva na svetu;
 - salva cca 6 ton /1-2 min
 - granata 305 mm – 450 kg
 - vpliv izredno dobre vidljivosti na Jadranu:
 - elevacija 20 stopinj, domet 20 km!
 - visoka opazovalnica na jambornem košu
 - PT – PAA – 18 topov 66 mm
 - brez PT-mreže
- Italija
 - konstruktorji: general ing. Vittorio Cuniberti in kontra-admiral Eduardo Masdea
 - bojne ladje: Dante Alighieri
 - kombinacija kotlov na premog in kotlov na nafto – 23 kotlov – 22,83 vozlov
 - 4800 Nm / 10 vozlov
 - oklep: 240 mm
 - hidroavion !

Načrti začetnih operacij IVM

- spor med abruškimi vojvodo in NAŠ Revelom
- prvi je za severno inačico podpore KOV - takojšen napad z glavnino flote na Reko in Pulj, ter za desant na primorskem krilu KOV na Trst in Istro
- drugi je za južno inačico – vdor v srednji Jadran – izolacija Boke in desant na njo; napad na severni Jadran sledi šele za tem
- sinteza – kampanja (ki je nikoli ni bilo zaradi neuspeha italijanske KOV in uporabe vseh sil KOV na severu) v več fazah:
 - I. faza: začetna operacija za doseganje premoči v južnem Jadranu
 - II. faza: prenos z juga v srednji Jadran – s KOV zasedba Visa, Lastova, Pelješca, Korčule
 - III. faza: prenos na sever, na primorsko krilo glavnine KOV

odvisnost načrtov IVM od razvoja dogodkov na glavnih frontah KOV

Vpliv geografskega faktorja

- kratke razdalje od vzhodne do zahodne obale omogočajo povsod glavne udare z morja po obali in povratek v eni noči
- vzhodna obala nudi skrivališča, zaščito od neurij in številne bočne izpadne smeri, obenem tudi rokadni manever
- zahodna obala je odprta, brez otokov
- perigarganski prag (Palagruža, Vis, Lastovo) omogoča opazovanje premikov s severa na jug (in obratno) in nadzor na stikom severne in južne Dalmacije
- krili (boki) kopenske fronte sta:
 - a) na severu (padska nižina – Panonija) in
 - b) na jugu (Črna gora – severna Albanija- Kosovo – Grčija
 - c) vmes – odprti bok (desanti)
- vstop in izstop iz Jadrana zapirajo Otrantska vrata, ki se lahko nadzorujejo z obeh obal
- severni in srednji Jadran omogočata uporabo vseh vrst min in torpedov, severni in južni Jadran vseh vrst površinskih ladij in podmornic

Razpršen razvoj italijanskih flotnih sil omogoča šibkejši AO floti – skriti v „dalmatinskem hodniku“ - prevzem pobude

- Taranto:
 - glavnina flote:
 - 4 bojne ladje D
 - 4 okl. K
 - naloga: blokada izhoda iz Jadrana v Jonsko morje
- Brindizi:
 - 4 pred D
 - 5 okl. 7 K, 2 flotilji R, 4 P
 - naloga: nadzor nad srednjim in južnim Jadranom
- Benetke:
 - 6 st. bojnih ladij
 - 12 R
 - 30 torpedovk
 - 13 podmornic
 - naloga:
 - nadzor nad Tržaškim zalivom in podpora primorskega krila KOV na Soški fronti, pozneje tudi na Črnogorski fronti
 - silam v Tarantu se kot okrepitev priključijo 4 st. bojne ladje VB, v Brindisiju 4 K VB in 12 fr. R

po bombardiranju obale se glavnina AO flote umakne v Pulj, aktivne so le skupine (1-2 hitre K s 4-6 rušilci), ki iz Boke, Šibenika, Visa in Lastova napadajo ladje in obalne cilje v Italiji po principu „udari in izgini“

Vnaprej 1910. leta pripravljen AO strateški odgovor 04:00 24.5.1915. leta

- Težišče udara na mobilizacijskih prevozih

antantino
širjenje
sistema
baziranja

Centralne sile širijo podmorniške
operacije proti prometu

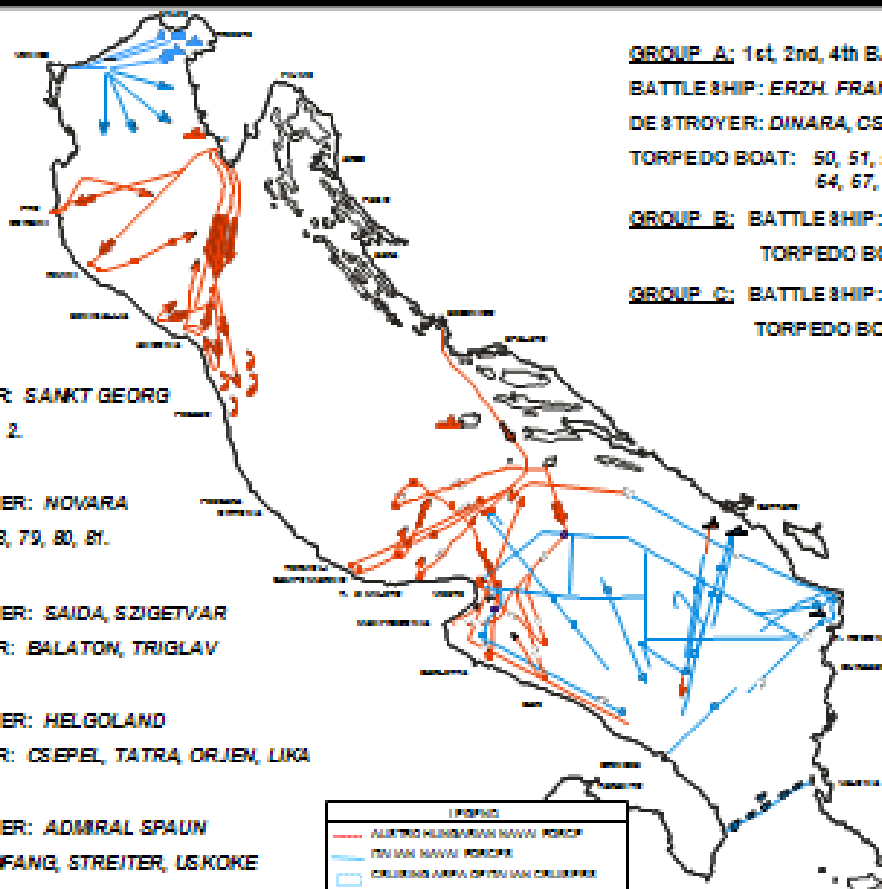

poveljnik mornarice
admiral Haus osebno
vodi napad s
poveljniške ladje

panika v Italiji prvega dneva vojne:
11 AO bojnih ladij, 2 lahke križarke,
9 rušilcev in 8 torpedovk
sistematično bombardira cilje na
italijanski obali – uničeni italijanski
rušilec in cepelin, težke poškodbe
italijanske obalne infrastrukture
(mostovi, proge, luke.....)

Izvedba udara po italijanski longitudinalni obalni infrastrukturi, ki je za tri tedne upočasnila italijansko mobilizacijo

AUSTRO-HUNGARIAN FLEET ATTACK ON THE ITALIAN COAST 23/24 MAY 1915

strateško
presenečenje
italijanskega
generalštaba, ki je
računal, da bodo
Italijani s kršenjem
Konvencije iz 1913.
leta sami strateško
presenetili AO

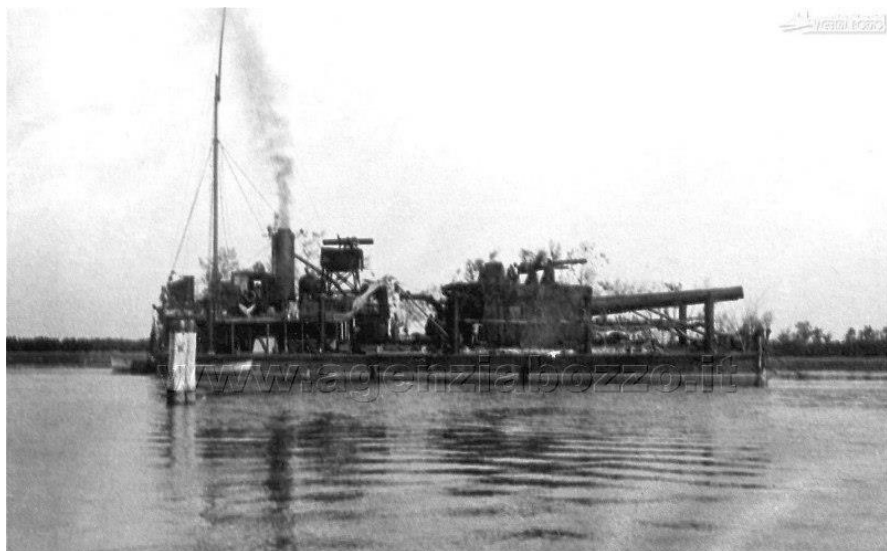
Beneški zaliv (Golfo di Venezia)

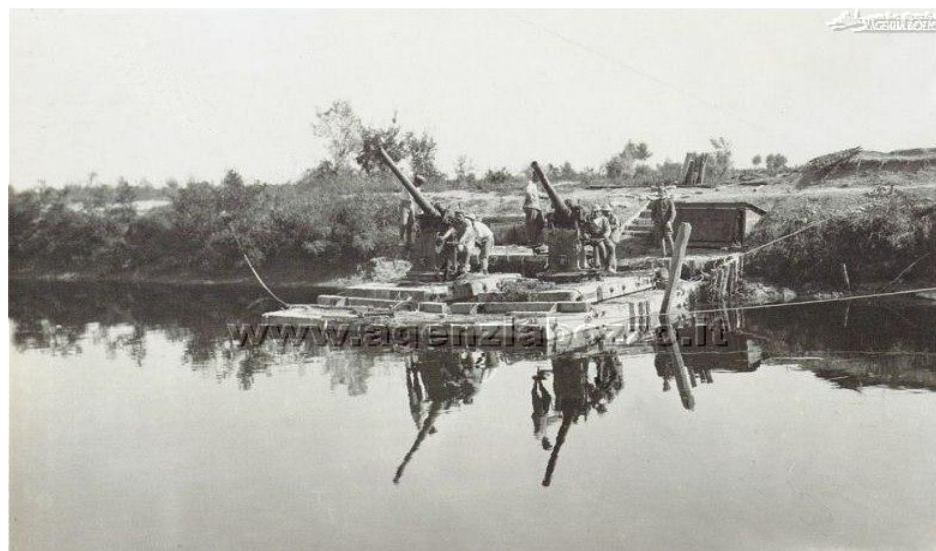
akvatorij od ustja reke Pad (Punta di Goro) do rta Kamenjak
največja širina 100 km, globina do 34 m
izobata od 9 m do 6 Nm od obalne črte /
pesek, mulj
reke Po, Timava (Soča), Adiža, Sile,
Taljamento, Brenta, Pijava
lagune in močvirja – nizka prosojnost morja,
do 1,2 m razlika med visoko in nizko vodo,
struja EW 1-2 vozla, močna burja, megle

- glavni objekti: Benetke in Trst
- Grado, Monfalcone
- Tržaški, Miljski in Tržiški zaliv
- 117 otočkov v Beneški laguni – najgosteje naseljeno področje Italije
- lagune Grado in Marano, močvirje Caorle

Originalna rešitev za podporo KOV v močvirnem področju od ustja Soče do Benetk – (ne)premične „plavajoče baterije“

**17 monitorjev – največji so
Faa di Bruno in Capellini – 2 topa kal.
381 mm v oklepni kupoli
spodriv: 1452 ton – 265 KM
36 x 18 x 2,4 m - 3,5 vozlov
73 mož – 4 PAT 76 mm
majhna stabilnost**

**95 nepremičnih plavajočih baterij
(vlečejo jih vlačilci ali motorni čolni)
„I.S.“ – 200 ton – 2 PAT 76/40
23,4 x 7,8 x 0,93 m**

**manevrirali so v lagunskem področju, kjer
ladje z večjim ugrezom niso mogle pluti**

Zaporedna potopitev italijanskih oklepnih križark Amalfi (7.7.15) in Garibaldi (18.7.15) na vzhodni obali Jadrana in paraliza Antantne flote vse do konca vojne

naloga Amalfija je bila art. podpora KOV na primorskem krilu kopenske fronte in prestrežanje avstrijskih LPS

20 Nm pred Benetkami jo potopi U-26
spodriv 10237 ton

4 topovi 254 mm + 8 topov 190 mm

130 x 21 x 6,91 m

20260 KM – 23,6 vozlov

60-200 padlih ?

naloga Garibaldija je bila bombardiranje pred Dubrovnikom - ozkotirne železniške proge za Herceg Novi

podmornica U-4 jo potopi 18.07.2015.

leta – 53 padlih, ostale rešijo 3 rušilci

spodriv 7300 ton – 5500 Mn / 10 vozlov

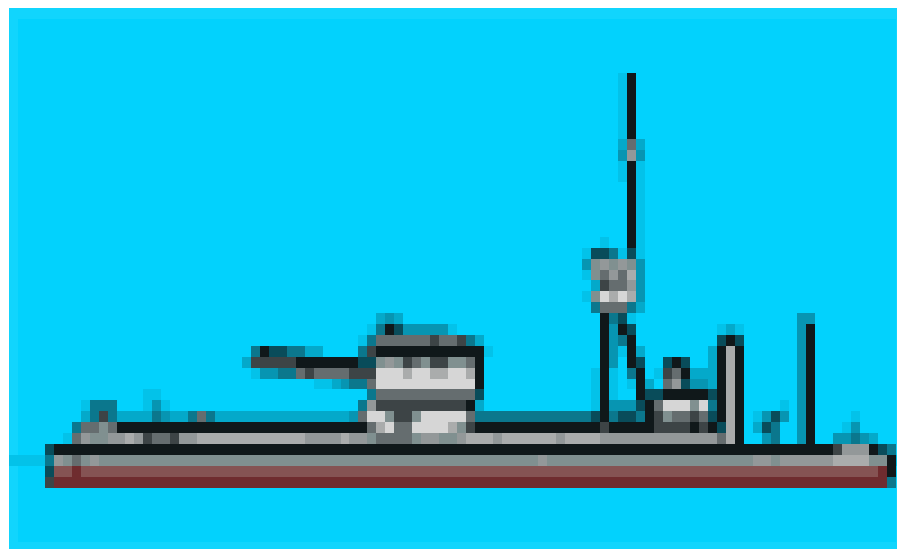
1 top 254 mm, 2 x 203 mm, 14 x 152 mm

globina morja: 122 m

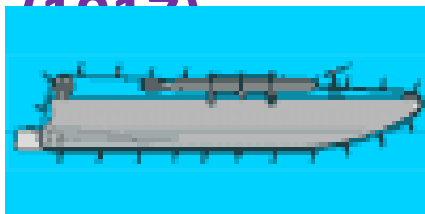
strah od izgub velikih ladij od LPS paralizira italijanski admiralštab

Preusmeritev Italijanov na uporabo novih LPS v plitvem severnem Jadranu

- Antanta izgubi v Jadranu do konca vojne 14 podmornic v poskusih napadov na cilje na vzhodni obali Jadrana; potopile so le 10 manjših kabotažnih ladij in v boju s Pd eno samo podmornico
- uspešnejši so TČ MAS – Viribus Unitis (Pulj), Szent Isztvan (Premuda - 1918),

monitor Faa di Bruno – 2854 ton,
465 KM – 2 topa 384 mm – za
bojevanje v lagunškem področju
ugrez: 1,8 m !

MAS – Grillo - Mignatta

Italijanski odgovor - potopitev obalne oklepnice Wien v varovani luki

„strah in trepet sovražnikove obalne obrambe“

99,9 x 17 x 6,4 m – 17,5 vozlov

4 x 240 mm; 6 topov kal. 150

mm

oklep 270 mm

velika medijska odmevnost

akcije zaradi imena ladje

Wien

- oklepnici Wien in Budapest redno bombardirata Lovčen (1914) in od 1915. leta obalne cilje v Tržaškem zalivu
- 9/10.12.1917. leta jo Luigi Rizzo z MAS-9 (z 2 TR) potopi v 5 minutah Miljskem zalivu v zavarovanem privezu
- globina morja 16 m
- obsojeni so za nemarnost luške obrambe - vice-admiral Koudelka in 2 kapitana bojne ladje

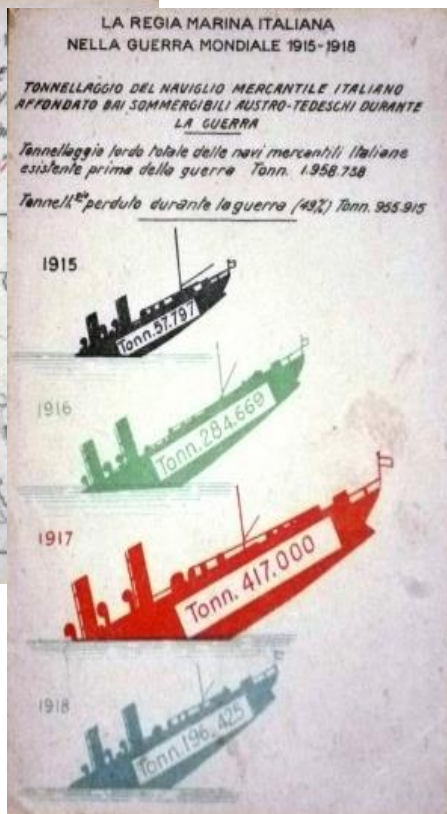

Italijanska odvisnost od pomorskega prometa (51 milijonov ton, 11000 plovb parnikov)

49 milijonov ton prihaja prek Atlantika, 2 milijona ton skozi Sueški prekop; čez morje je prepeljana 4 milijone vojakov

IVM je med vojno porabila cca 3 milijone ton premoga, 750.000 nafte in 22.000 ton bencina

v vseh letih vojne je samo Italija imela potopljenih milijon ton trgovskih ladij

rdeče pike označujejo OAS, zelene črte plovne rute

Italijanska in AO obrambna infrastruktura

med vojno so Italijani imeli za bojne ladje na Jadranu samo dve bazi (Benetke, Brindizi), ki sta bili razmaknjeni 783 km; AO flota je imela 7 baz (Trst, Pulj, Reka ...Boka) – ker je Jadran v povprečju širok 248 km so ga vojne ladje prečkale ponoči v samo v 6 urah in se do jutra vrnile v baze 47

italijanska obala Jadranskega morja je dolgo 783 km in bi za njeno obrambo rabili 40-50 stacionarnih baterij; zato so uporabili premične železniške baterije, ki so spremljale ladijske konvoje

Prenos težišča delovanj s severa na jug Jadrana – na morju „vojna izčrpavanja“ – podmornice postanejo glavna sila „ekonomske vojne“ na morju

- vstop Bolgarije v vojno in zlom srbsko-črnogorske fronte
- antantne sile zavarujejo prekomorski umik ostankov srbske vojske iz Albanije v Grčijo in Afriko
- napadi AO LPS in VL na antantne evakuacijske pomorske komunikacije – sprva težišče luka Drač
- po avstrijski okupaciji sev . Albanije, antantina nova logistična in pomorska baza - Valona
- zaradi desantne operacije v Dardanelah in Solunske fronte je vse gostejši in ranljivejši tudi oskrbovalni pomorski promet v Jonskem in Egejskem morju
- vse večja vloga avstrijskih in nemških podmornic v napadih na antantne SLOC
- avstrijske podmornice delujejo v Jadranu, nemške v celotnem Sredozemlju od Gibraltarja do Sueza in Dardanel
- podmorniška baza Boka nudi podmornicam v Tivtu več kot Carigrad

novi ključni problem AO mornarice: zagotavljanje uspešnega prodora in povratka podmornic skozi Otrantsko baražo ?

Izgube antantinih trgovskih ladij v Sredozemlju – asimetrija razmerja sil na morju

- leto št. ladij tonaža
- 1914
- 1915 102 350883
- 1916 415 1045058
- 1917 600? 1514050
- 1918 325 761060
- vsega 1442 3671051
- povprečne mesečne izgube 1917. leta: 126170 ton, rekordne izgube aprila – 210.000 ton

v Sredozemlju deluje vsega 39 nemških in 17 AO podmornic

- Otrantska baraža deluje od 1916. leta do konca vojne
 - dolžina baraže: 60 Nm
 - širina pasu: 60-70 Nm
 - s spuščnimi mrežami : 272 vrečaric
 - podpora: 27 rušilcev, 36 lovcev podmornic, 12 podmornic, letala
 - zaščita: bojne ladje, križarke iz Brindizija
 - dodatna minska polja na robovih, ob obali
- Nemci zahtevajo od AO napad na baražo, da bi se odprlo pot podmornicam

Najuspešnejši podmorničar vseh časov

- nemški pomorski oficir Pierre Arnauld de la Periere (1886 - 1941)
- poveljnik U-35, ki jo je sprejel v Pulju (pozneje U-139)
- potopil je na 14 križarjenjih:
- 193 trgovskih ladij (457179 BRT) in poškodoval 7 z 31810 BRT,
- vedno je dosledno ravnal po vseh pravilih mednarodnega vojnega prava (skrb za brodolomce) in
- potopil je tudi 2 vojni ladji s skupaj 2500 ton
- priznanje za humano ravnanje v vojni je dobil tudi od Antante

Otrantska baraža – zapiranje podmornicam vhoda in izhoda iz Jadrana

premična ali
nepremična baraža
dolga 60 Nm? 100
kočaric

AO podmornica U-1; dolžina 30 m
248/277 ton – 10/6 vozlov – 800/48 Nm
globina: do 40 m - 17 mož
3 TA (5 TR)

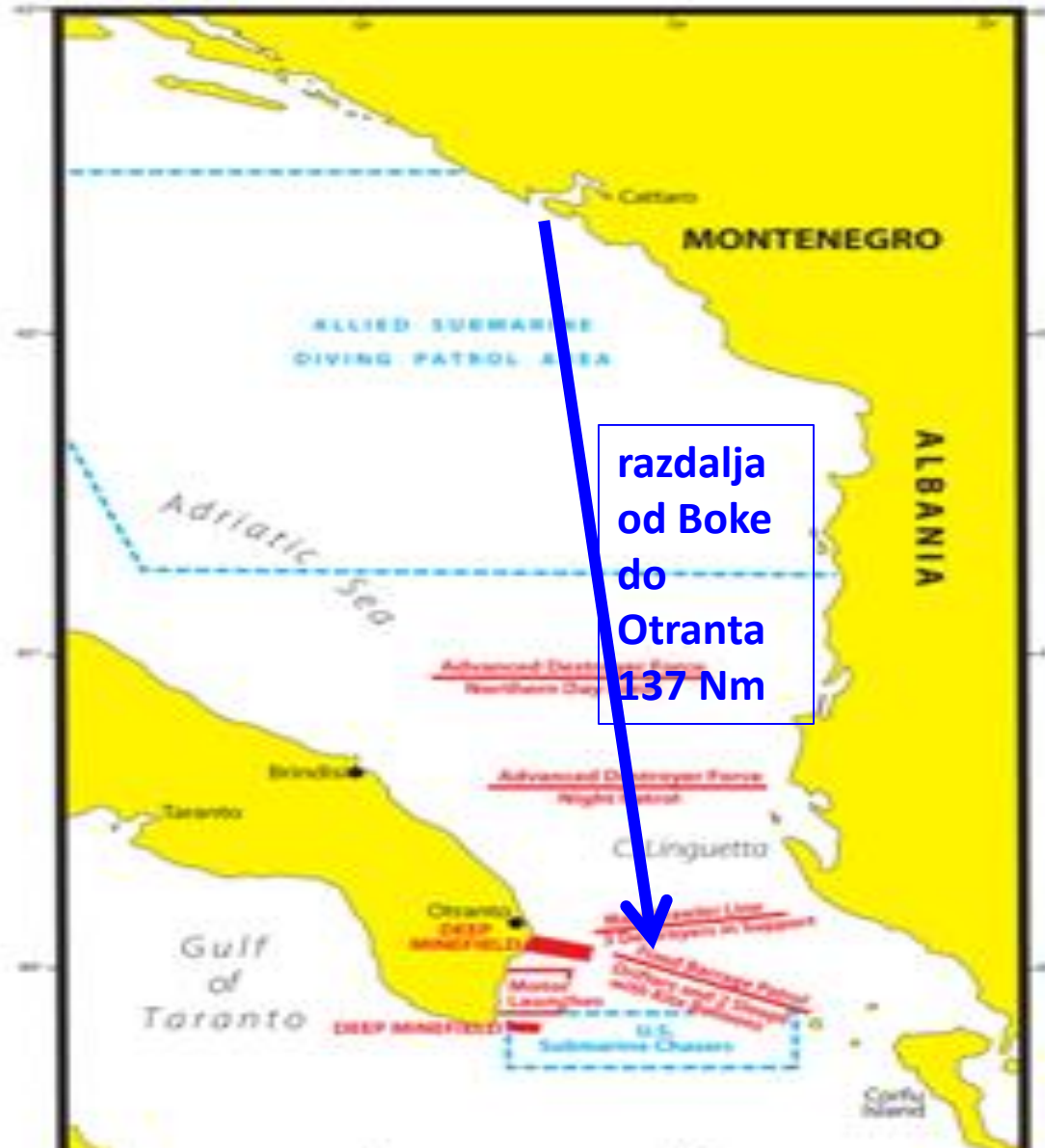
U-34 – „mediteranska podmornica“
685/878 ton – 8790 Nm/8 vozlov
pod vodo 5 vozlov/80Nm, 4 TA (6 TR) – 35 mož
v začetku vojne 6 AO P, do konca 27 P
izgube: 8 P - 1/3

potopile so cca 240.000 GRT trg. ladij in 10 vojnih ladij
61 nemških podmornic pod AO zastavo
deluje v Sredozemlju

po avstrijski okupaciji sev. Albanije – luka
Drač glavna luka za oskrbo AO vojske -
antantina baraža med Otrantom in Krfom

Pas protipodmorniške manevrske obrambe in Otrantska baraža

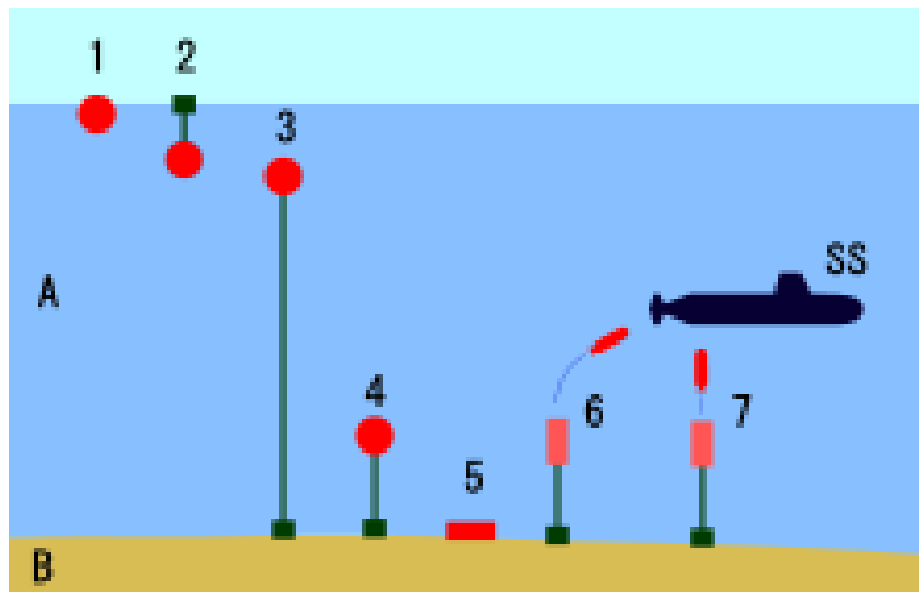
Map 3: OTRANTO STRAIT BARRAGE, 1914–1918

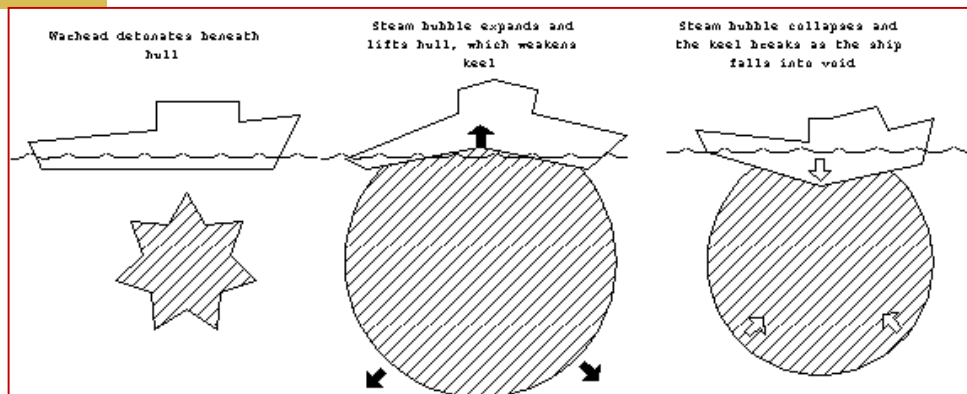
razdalja
od Boke
do
Otranta
137 Nm

prosojnost morja
omogoča po mirnem
morju in sončnem
vremenu odkrivanje
podmornic med
podvodno plovbo
širina blokadnega pasu
Otrantske baraže
vključuje mreže do
globine 25 (50) metrov in
širino pasu, ki je večja od
podvodne avtonomije
podmornic (AKUB do 50-
60 Nm)
globine morja ne
omogočajo miniranje s
sidrnimi minami
LPS lahko v 6 urah ponoči
neopaženo
prodrejo od Boke do
Otranta
problem prestrežanja ?

AO ofenzivno miniranje s podmornicami in s površinskimi lahкими pomorskimi silami ovira in upočasnjuje nasprotnikov manever

- nočno ofenzivno nastavljanje min pred italijanskimi bazami in hiter umik v oporišča omogočajo podmornicam- minopolagačem, da v enem tednu neopaženo nastavijo 40-50 min
- defenzivno miniranje pred lukami in na krilih KOV

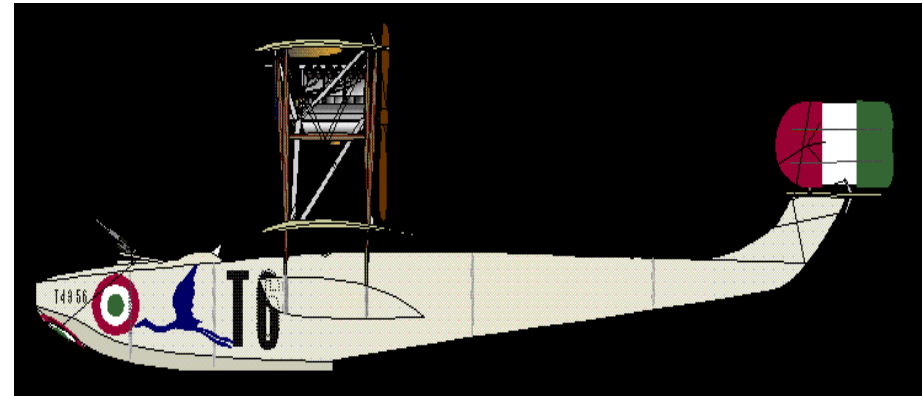
Poraba 18000 min na Jadranu in izgube ladij od morskih min

- AO – 6000 min
- za obrambna minska polja 67%
- samo pred Puljem: 1450 min (1/4 od vseh min), pred Šibenikom 350 min, pred Boko 500 min
- za ofenzivna polja 33%
- ofanz. polja: Drač, Brindizi, Benetke, Ankona, Shengjin, Valona
- v prvem letu se od sidra odtrga 30% nastavljenih
- Italijani so izgubili na minah 14 vojnih ladij: 1 do D, 4 R, 2 P, 7 MIP, 17 TR – 37280 BRT
- % od vseh uničenih površinskih vojnih ladij uničenih na minah 27%, podmornic na minah 21% (največji delež, glob. bombe samo 15,5%)
- s torpedi 28% - s topovi 15%, nesreče in trčenja 26%
- Nemci so v Sredozemlju nastavili 2593 min
- Italija – 12000 min
- obrambna minska polja 67%
- ofenzivna minska polja 33%
- AO VM je izgubila na minah 9 (8) vojnih ladij
- 1 D (Viribus unitis – diverzija), 4 R, 1 P, 3 MIP
- kako postaviti obrambna minska polja, da ne ovirajo lasten manever ?
- morajo biti prekrita z opazovanjem in ognjem OA
- zaščita ladij s paravani
- idealne za ofenzivno miniranje so podmornice (tajnost polja) – mine z dolnjim sidrenjem
- površinske ladje imajo največje izgube od podvodnega orožja (mine + torpede 55%, topovi samo 15%)

Rastoča vloga mornariškega letalstva

dvokrilec Albatros D III AO
mornariškega letalstva
2 mitraljeza 7,92 mm
krilo 9 m – dolžina 7,33 m, višina
2,9 m – 170 KM – vrhunec leta
5500 m – masa 695/886 kg
hitrost 175 km/h
dolet 480 km

hidroavion tipa „plavajoči
čoln“ francoske konstrukcije
FBA Type A je bil v oborožitvi
obeh strani
dolg je bil 9,14 m, krilo 13,7
m, višina 3,4 m - masa 910
kg – vrhunec leta 3500 m
110 km/h
dolet 320 km

Med AO mornariškimi piloti je bil najbolj uspešen „Tržaški orel“ - Gottfried von Banfield

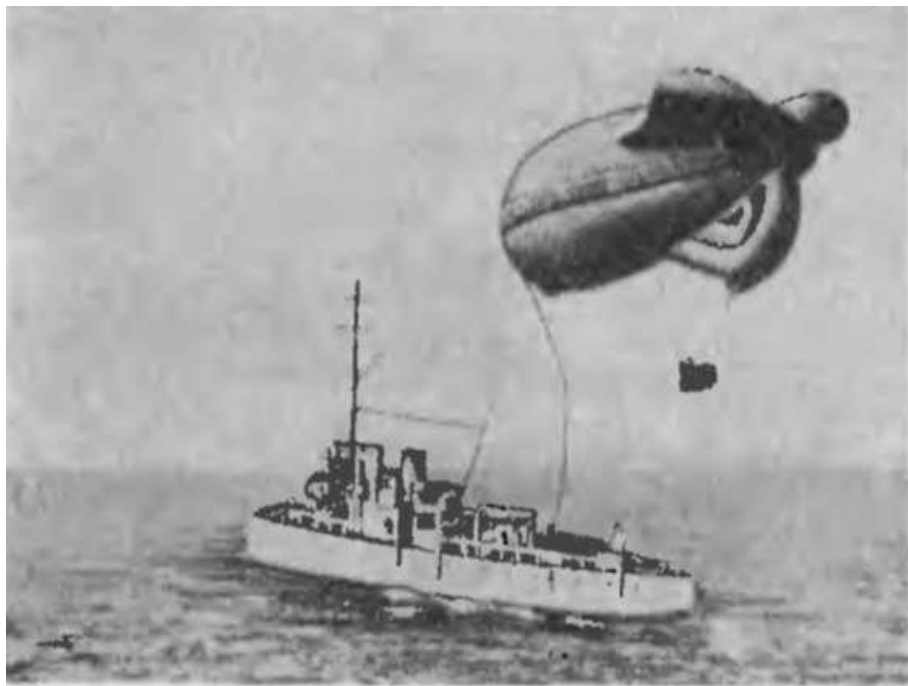

- roj. v Castelnuovu 1890. leta (umrl kot VIP „il nostro barone“ 1986. leta v Trstu)
- sestrelil je z „letečim čolnom“ lohner L 9 italijanskih letal
- in pred Boko francosko podmornico

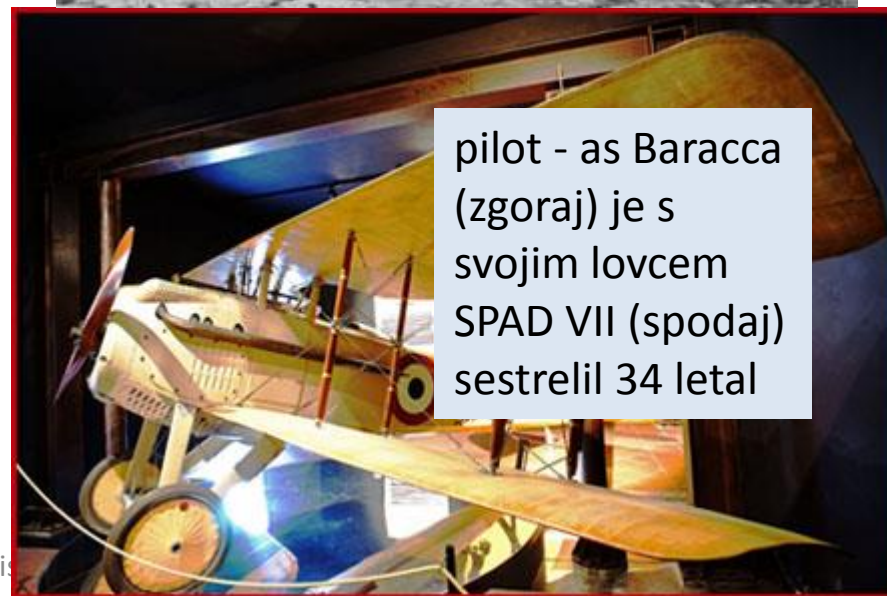

odlikovan z redom Marije Terezije, železni križ I. reda

Zračna komponenta ladij

da bi si povečale razdaljo odkrivanja ciljev so ladje uporabljale vlečne balone (opazovalec v košari, je bil s telefonom povezan z ladjo)

pilot - as Baracca (zgoraj) je s svojim lovцем SPAD VII (spodaj) sestrelil 34 letal

Do konca vojne sistematični periodični napadi AO flote na Otrantsko baražo

- 14. maja 1917. leta zvečer iz Boko TG (3 LK - Saida, Helgoland, Novara in 2 rušilca)
- zavarovanje: 2 P-MIP minirajo Valono in Brindizi, 1 P v zasedi pred Brindizijem
- neopažen prodor skozi patroljno linijo (K+3 R)
- napad 2 R na KON (4 TR) za Valono – 3 K nadaljuje do baraže – zjutraj potopijo 14 kočaric, ostale poškodujejo
- po opravljenem udaru, TG hiti v Boko
- obenem antantina varovalna skupina iz Brindizija začne dnevno zasledovanje – oba R se do 09:00 umakneta v Drač pod zaščito OA
- 3 K in 4 R hitijo pred Boko
- AO TG se z DZ izogne prestrežanju, pred Boko ga zavaruje St. Georg
- ob povratku R na MP, K torpedira P iz zasede

odločilna je večja hitrost AO TG – po tem neuspehu kočarice delujejo samo še podnevi – AO flota doseže cilj,; šele koncem poletja 1918. leta je formirana nova uspešnejša nepremična baraža (120 Nm) do globine 50 m, tvori jo 7 patroljnih linij z mikrofoni, ladje z opazovalnimi

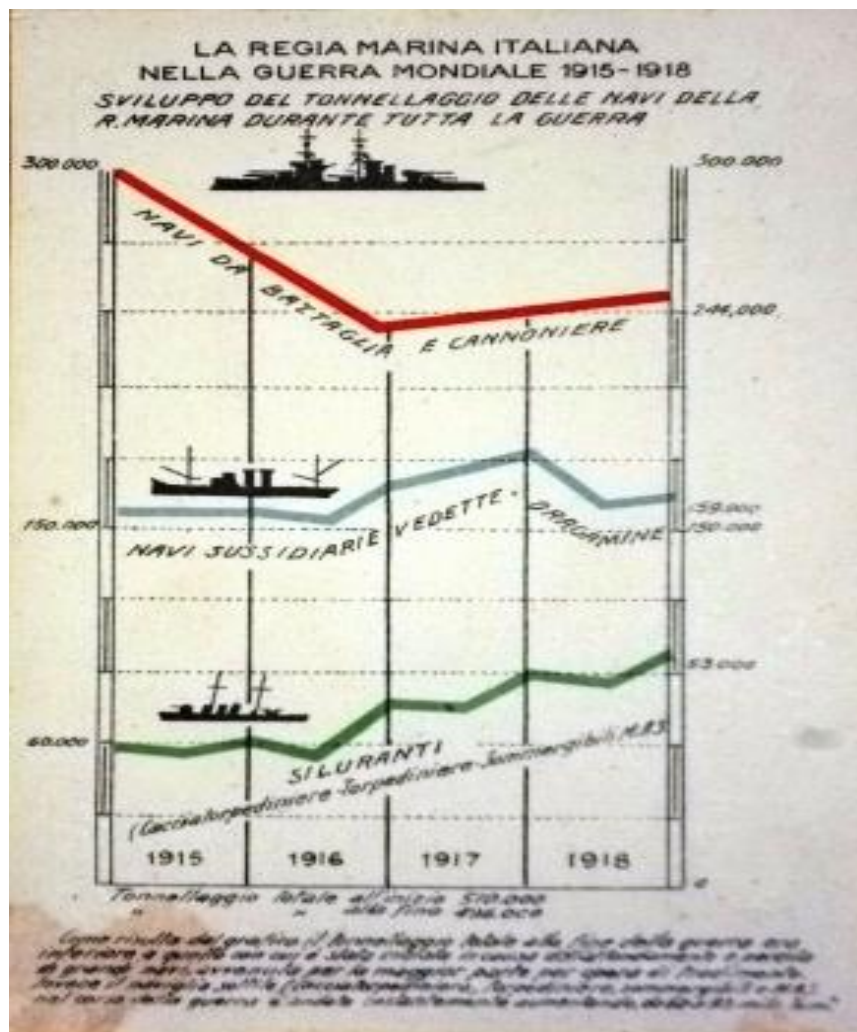
Nova baraža narekuje za preboj uporabo močnejših sil

- 8. junija 1918. leta priprave celotne AO flote za preboj baraže
- iz Boke delujejo eskadra pred D bojnih ladij in LPS
- eskadra D bojnih ladij iz Pulja s svojo eskorto naj bi se jim pridružila v Boki
- 9. junija potopitev bojne ladje Szent Isztvan pri Premudi
- paraliza vodstva AO flote, ki jo septembra pospeši preboj Solunske fronte
- disciplina v floti popušča
- sledi 1.11.1918. leta potopitev Virus unitisa z mignato (Rosetti, Paolucci), v Pulju na dan, ko že vije novo zastavo SHS

znaki notranjega razkroja AO: odmevi februarske in oktobrske revolucije se občutijo v AO že 1917. leta – velike protivojne stavke delavcev
beg v Italijo hidroaviona K-307 iz Boke, T-11 iz Šibenika; zadušitev februarske vstaje 1918. leta na S. Georgu, v Boki

Dinamika spreminjanja tonaže IVM na Jadranu med prvo svetovno vojno

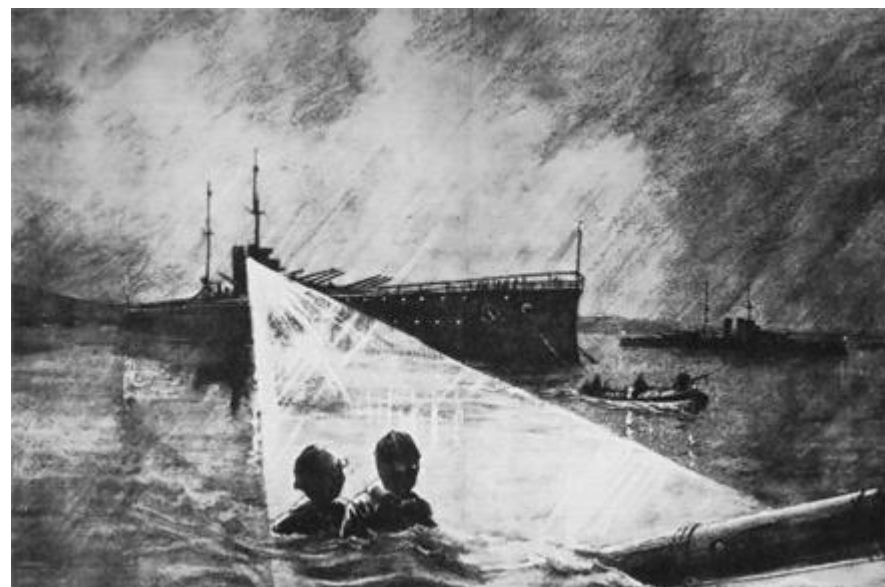

na diagramu je z rdečo barvo označeno upadanje tonaže bojnih ladij in križark (novogradnje niso mogle nadomestiti izgub) srednja sivo-modra črta označuje rast tonaže eskortnih ladij, minolovcev, patroljnih ladij, ki jih je bilo potrebno vse več spodnja zelena črta označuje rast tonaže torpedovk, torpednih čolnov (300 TČ !) in drugih lahkih pomorskih sil

Množična gradnja plovil italijanske „moskitne flote“

Italijani so do konca vojne zgradili okoli 160 čolnov tipa M.A.S.

čepprav je avstrijski izumitelj Lupis prvi odkril zmogljivosti torpedov, so Italijani prvi v praksi implementirali njegove ideje – majhni hitri težko opazni torpedni čolni M.A.S. so s torpedi iz zasede pri Premudi potopili bojno ladjo Szent Isztvan (slika levo) in do vhoda v luko Pula privlekli „pijavko“ (slika desno) z Rosettijem in Paoluccijem, ki sta potopila Viribus unitis

Vsestranska uporabnost M. A. S. v ozkih morjih

- ker imajo majhno silhueto in so obarvani z mat barvami jih je ponoči težko odkriti
- neslišnost se zagotavlja s pridušenimi izpušnimi cevmi
- visoko hitrost se dosega z „glisiranjem“ in z bencinskimi motorji
- majhen ugrez omogoča varno plovbo nad morskimi polji in v plitvem morju ter ob razvejani obali
- čolni imajo majhen taktični polmer, kar se lahko „popravi“ tako, da jih do rajona uporabe kot vektorji odvedejo rušilci ali ladje-matice
- čolni so lahko konvertibilni nosilci:
 - a) torpedov
 - b) morskih min
 - c) podvodnih diverzantov in diverzantskih sredstev (mignatta)
 - č) komandosov

Izgube vojnih ladij obeh strani

- AO:
- 3 bojne ladje (Wien, Szent Isztvan, Viribus unitis)
- stara križarka Zenta
- 4 rušilci
- 2 torpedovki
- 8 podmornic
- vsega: 70.000 ton
- FR:
- težko poškodovana bojna ladja Jean Bart
- potopitev križarke Gambetta
- 3 rušilcev
- 6 podmornic
- UK:
- 2 poškodovani križarki - Ametist, Dublin:
- poškod. Weymouth)

- Italija:
- 3 bojne ladje (B. Brin, da Vinci, Regina Margherita)
- 2 križarki (Amalfi, Garibaldi)
- 4 pomožne križarke
- 1 monitor
- 6 rušilcev
- 5 torpedovk
- 6 podmornic
- 2 minolovca
- vsega: 130.000 ton

- skupaj s francoskimi in britanskimi 223.653 ton

Antanta je izgubila okoli 3,7 milijonov BRT
trgovskega ladjevja

Primerjava razmerja sil in izgub

- čeprav je AO vojna mornarica je bila po tonaži bojne flote 4 – krat šibkejša od združenih zavezniških sil, ki so delovale na Jadranu, ji je z oporo na razvejan sistem baziranja na vzhodni obali Jadrana, na minske ovire in OB uspelo potopiti 3 – krat večjo tonažo vojnih ladij kot jo je sama izgubila v vojni
- skupaj z nemškimi podmornicami („neomejena podmorniška vojna“ – Haus) ji je poleg tega uspelo potopiti skoraj 4 milijone BRT trgovskega ladjevja
- čeprav je že v 1917. letu prišlo do velikih stavk v ladjedelnicah in leto pozneje tudi do vstaj mornarjev na ladjah, so glavne sile flote uspele ohraniti bojno pripravljenost vse do razpada AO in do odločitve državnega vrha, da se flota podredi novi Državi SHS

Lekcije vojne na Jadranu ?

afirmacija lahkih pomorskih sil v ozkih morjih

- majhne razdalje med vzhodno in zahodno obalo omogočajo hitrim plovilom in letalom, da že v eni sami noči izpeljejo akcije tipa „udari in uidi (izgini)“
- razvejana vzhodna obala omogoča varno in skrito longitudinalno plovo od Istre do Dubrovnika, kar pa ne velja za luke in zelo ranljivo ruto ob zahodni obali
- JPV je idealno za uporabo vseh vrst lahkih pomorskih sil, ki imajo na vzhodni obali za baziranje in zasede naravna zaklonišča v vseh letnih časih in vseh meteoroloških razmerah
- vzhodna obala omogoča tudi šibkejšem nasprotniku, da deluje ofenzivno in tako izčrpava nasprotnika, ki mora za obrambo patroljirati na morju in se tako izčrpavati
- severni del JPV omogoča izvajanje desantov
- visoki otoki in dobra vidljivost nudijo na Jadranu večji del leta dobre pogoje za opazovanje in komuniciranje
- severni in južni Jadran omogočata uporabo vseh vrst morskih min
- južni Jadran nudi ugodne razmere za uporabo vseh vrst podmornic
- kamniti otoki na vzhodni obali in ozki prehodi med njimi otoki omogočajo gospodarno organiziranje obalne obrambe, ki se jo lahko še dodatno okrepi z miniranjem obalnega morja
- geološka struktura vzhodne obale omogoča izdelavo varnih zaklonišč in fortifikacij

Zavezniške kritike obeh strani ?

- **Avstro – Ogrska:**
- **nemške kritike za pasivnost AO flote v 1915. letu, ker ni podprla PDO Turčije**
- **nemške kritike AO flote, ker ni preprečila pomorsko evakuacijo poražene srbske vojske iz Albanije**

- **Antantne kritike italijanske mornarice, ker ni aktivno podprla začetnega prodora italijanske KOV na alpski fronti**
- **ker ni izkoristila svojo veliko materialno premoč za blokiranje Pulja in Boke, pozneje tudi Otrantskih vrat**

Ali bi lahko vojna na Jadranu bila uspešneje vodena, ker je Antanta vseskozi imela 3-4 – kratno premoč v flotnem materialu ?

- kje je na JPV bila „strateška gravitacijska točka“ ?
- tekom cele vojne so „dalmatinski otoški labirint in zavarovani dolgi hodnik s številnimi izhodi“ ter utrjene krilne baze (Pulj, Boka) AO floti omogočali varno baziranje ter longitudinalni in transverzalni manever vključno z doseganjem materialne premoči sil na izbranih točkah

- ker bi brez tega AO flota izgubila „odskočno desko“ za svoje akcije tipa „udari in izgini“, bi za Antanto 1915. leta optimalna rešitev bila korpusna desantna operacija v širšem rajonu rt Planka – Vis – Lastovo – Korčula; s tem bi se pretrgalo vitalno arterijo za oskrbo AO KOV v Albaniji in onemogočilo manevriranje AO floti
- suboptimalna rešitev bi bila 1914. leta izkrcanje korpusa v Baru in zavzetje Boke

prednost je pri zahodnih zaveznikih dobila desantna operacija v Dardanelah, da se pomaga Rusiji ali (in) zato „ker so se zahodni zavezniki zbal, da jih bo v tem prehitela carska Rusija“ ?

Viri:

http://militera.lib.ru/h/goncharov_denisov/index.html

http://www.tinlib.ru/istorija/linkory_v_boju/p1.php Vilson Herbert: Linkory v boju 1914-1918

<http://www.navycollection.narod.ru/index.html>

<http://www.grwar.ru/library/4-year-war/index.html>

<https://slovari.yandex.ru/~%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/%D0%91%D0%A1%D0%AD/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%B0%201914-1918/>

<http://ah.milua.org/vms-avstro-venarii-1914%E2%80%931918-spravocnik-po-korabelnomu-sostavu>

<http://coollib.com/b/148596/read> - Ričard Gibson, Moris Prendergast

http://rgavmf.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=457:-1-&catid=60:2011-05-03-12-15-14&Itemid=56

<http://biblos13.ru/PRAVO/045.html>

<http://shipslib.com/history/ivk/ivk21.html>

http://www.perspektivy.info/history/geopoliticheskoje_projektirovanije_bolshoj_jevropejskoj_vojny_v_1910-1914_gg_rossijskij_rakurs_2012-10-30.htm

Viri 1:

Paul Halperin: A Naval History of World War I – USN Institute – 1994 – str. 139 – 178;

A. D. Bubnov: Istorija pomorske ratne veštine – III. knjiga – Jadran – Dubrovnik – 1930 – str. 326-374;

[http://it.wikipedia.org/wiki/Naviglio militare italiano della prima guerra mondiale](http://it.wikipedia.org/wiki/Naviglio_militare_italiano_della_prima_guerra_mondiale)

[http://it.wikipedia.org/wiki/Operazioni navali nella prima guerra mondiale](http://it.wikipedia.org/wiki/Operazioni_navali_nella_prima_guerra_mondiale)

[http://it.wikipedia.org/wiki/X%C2%AA Flottiglia MAS %28Regno d%27Italia%29](http://it.wikipedia.org/wiki/X%C2%AA_Flottiglia_MAS_%28Regno_d%27Italia%29)

<http://www.naval-history.net/WW1NavyAustrian.htm>

<http://www.gruppoarcheologicobergamasco.org/Fortificazioni/Pagine%20Cadorna/Testi/Cronologia%20Grande%20Guerra.pdf>

<http://www.pietrigrandeguerra.it/voci-e-volti-dal-fronte-2/affondamenti-navi-grande-guerra-2/>

Milan Vego: Austro-Hungarian-Naval-Policy-1904-1914-Series/dp/0714642096

Charles Koburger: The Central Powers in the Adriatic 1914-1918

Zvonimir Freivogel: Ausreo-Hungarian Battleships of World War One

Vincent O'Hara, David Dickson, Richard Worth: The Great Navies of the First World War – The Crown of the Waves

Томази, А. Морская война на Адриатическом море

<https://www.usnwc.edu/getattachment/edeeb449-27f2-4eff-a18e-79be97c106de/Net-centric-before-Its-Time--The-Jeune-Ecole-and-I.aspx>

študija Lawrence Sondhausa – The Naval Policy of Austro-Hungaria 1867-1918

http://books.google.si/books/about/The_Naval_Policy_of_Austria_Hungary_1867.html?id=O8xHL01QG8cC&redir_esc=y

Viri 2

- <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/at-kuk-kriegsmarine.htm>
- [http://www.histoire-politique.fr/documents/22/dossier/pdf/HP22 Dossier Alan Sked def.pdf](http://www.histoire-politique.fr/documents/22/dossier/pdf/HP22_Dossier%20Alan%20Sked%20def.pdf)
- <http://www.worldwar1.com/tlainr.htm>
- [http://books.google.si/books/about/The Naval Policy of Austria Hungary 1867.html?id=O8xHL01QG8cC&redir_esc=y](http://books.google.si/books/about/The_Naval_Policy_of_Austria_Hungary_1867.html?id=O8xHL01QG8cC&redir_esc=y)